

Miért filozofálunk?

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 12. szám, 2019. március 22.

Tózsér János *Az igazság pillanatai* című könyvét illető remek kritikája („*Minek a filozófia?*”, *ÉS*, 2019/9., március 1.) végén írja Weiss János az alábbiakat:

„*És végül mit mondhatunk a címben fölített kérdésről: »Minek a filozófia?« Talán csak annyit, hogy ehhez a kérdéshez sem immanens filozófiai elemzésekkel, sem a filozófiatörténet-írás problematizálásával nem lehet eljutni.*” Nos, valóban nem: de nemcsak azok miatt nem, amelyeket emitt Weiss helyesen megjegyyez, hanem azért sem, mert maga e – Tózsér János által felvetett – kérdés is félrevezető, amennyiben implicite eleve megterheli a filozófiát valamiféle pragmatikus (célelvű, gyakorlatorientált), utilitarista (haszonelvű) programmal, melynek eredőjeként mintegy mindenki számára egyszerre megnyugtató, konszenzusos és kézzelfogható, konkrét eredményekhez juthatnánk. Mintha jogos lenne célt, hasznosságot, eredményességet elvárni ott, ahol „csupán” okok és kérdések sorjázna. Márpedig ilyen kecsgetető ígérettel a filozófia természeténél fogva eredendően nem szolgál és szolgálhat, még akkor sem, ha ennek egy radikálisan redukált értelmezése, az analitikus filozófia részéről legitimnek is tűnhet ez a kérdés. Mert *bármilyen* filozófiai – tehát igazságkereső – vizsgálódás a kérdésekkel, a rácsodálkozással, a problémák rögzítésével kezdődik, és bizony kétséges, hogy eljut-e, egyáltalán eljuthat-e értékelhető (pláne mindenki számára elfogadható!) eredményekhez, amelyek ekképp visszamenőleg érvényessé tehetnék a „minek a filozófia?” kérdését.

Helytállóbb lenne inkább a „miért filozofálunk?” kérdését feltenni. Amire lakonikusan annyit mondhatnánk: mert emberek vagyunk. Amiért a varjak hajlamosak károgni, amiért a tücskök hajlamosak ciripelni, amiért mi, emberek hajlamosak vagyunk filozofálni. (No persze igazán komolyan és kitartóan minden időben csak kevesen tettek így, de valamely specifikusan emberi hajlam és képesség kisszámú előfordulása még nem eliminálja e körülmény kirívó jelentőségét.) Mi, emberek egyszerre megismerő (racionális) és érző (emocionális) és erkölcsi (morális) lények vagyunk. Polivalens entitások. Mindennek tetejébe a létezők közül kivételes, egyedülállóan fejlett (reflektáló) tudattal is bírunk. Tudunk önnön végességünkről, tudjuk és átéljük ész és szív, szellem és zsiger ellentmondásait. Problematikus, tisztázatlan létezésünkkel, a szorongató miértekkel együtt jár a filozófia minden szépséges öröme és kínzó terhe. Űzött, meghasonult lényekként nem tehetünk másképp, még akkor sem, ha bizony az erőfeszítések gyakran széttartó zsákutcákba torkollnak. Vigaszt azért a filozófia kinek-kinek a saját külön bejáratú életproblémáira nyújthat. És e tény alól még az e tény fontosságát tagadni óhajtó *hús-vér* analitikus filozófus sem jelenthet kivételt, faragják akár a legkeményebb fából is.